

BORGERLIGHETENS KULTURELLA REVOLT

PER-OLOF BOLANDER

1968-vänstern misslyckades fullständigt med att genomföra sina politiska mål.

Med sin kritik av borgerlighetens livsideal har den däremot satt ett kulturellt och socialt avtryck i samhället.

Men kom inte ursprunget till detta avtryck inifrån borgerligheten själv?

Vi skriver senhösten 1998. 30 år har gått sedan vänsterradikalismens 1968 – ett kronologiskt faktum som uppmärksammats i massmedia genom betraktelser av vid det här laget mestadels välbekant slag. Grånade revoltörer har blickat tillbaka i en anda där bitterljuv nostalgi blandas med ansatser till självkritisk distans.

Man erkänner att man var alltför radikala då, samtidigt som man beklagar att man inte längre är just så radikala som man då var.

Borgerliga kritiker har å sin sida ånyo lyft fram 68-vänsterns värsta ideologiska avarter och hyllningarna till totalitära vänsterregimer i öst och i tredje världen, och ondgjort sig över att gamla 68:or, i synnerhet de politiskt och massmedialt framgångs-

rika, inte tydligt nog gjort avbön för vad man då tyckte och gjorde.

Vänsterns moraliska skuld, dvs förnekandet eller föringandet av kommunismens brott och svagheten för totalitära teorier och regimer, kan anses belagd bortom varje rimligt tvivel, inte minst tack vare envetna sanningssägare som Per Ahlmark och Mats Johansson.

Vad man däremot kan ställa sig tveksam till är om denna moraliska skuld idag verkligen är det mest relevanta i arvet från 68. Mer angeläget än att ständigt påvisa det som många även inom vänstern finner pinsamt kan vara att skärskåda sådant i 68-vänsterns teori och praktik som helt eller delvis accepterats av borgerligheten själv.

Kulturella framgångar

En förutsättning för att förstå inflytandet från 1968 är att skilja mellan vänstervägen som politisk-ideologisk rörelse och som socialt-kulturellt fenomen. Politiskt misslyckades 68-

vänstern fullständigt att ens komma i närheten av målet att avskaffa kapitalismen och omdana samhället efter någon nymarxistisk eller maoistisk modell. Inte ens de urvattnade löntagarfonderna kunde förankras demokratiskt. Även om det fortfarande går att hitta personer som försvar sig till 60-talets extrema vänsterideologier är dessa idag helt marginaliserade. Det föreligger inget trotskistiskt eller maoistiskt hot mot demokratin och äganderätten. 68-vänsterns långa marsch genom institutionerna nådde visserligen långt men de marscherande dumpade som regel det mest betungande ideologiska bagaget någonstans på vägen och blev vagt radikala socialstatsfunktionärer. Som sådana har de förvisso gjort stor skada men det förklaras nog trots allt mindre av trohet mot 68-vänsterns ideologi än av tendensen hos starka institutioner att expandera sin verksamhet och maktsfär, vilket i socialstatens fall på ett mycket olyckligt sätt underminerat det civila samhällets och familjens

PER-OLOF BOLANDER är frilansskribent

ställning. 68-vänsterns framgångar får istället sökas på det kulturella planet. Dess reella inflytande och bestående verk ligger inte i den dogmatiska ideologin utan i sociala attityder och livsideal, som till skillnad från ideologin visat sig vara populära långt utanför rörelsen och förenliga med demokrati och marknadsekonomi.

Antiborgerlig ungdomsrevolt

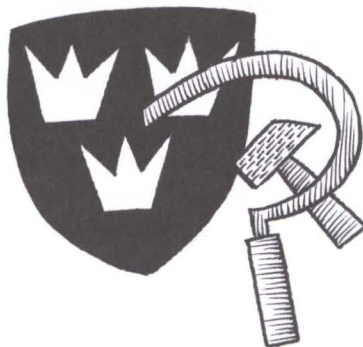
Socialt innebar 1968 medelklassungdomens revolt mot vuxenvärldens krav och normer. Revolten var uttalat antiborgerlig men trots det allt annat än proletär. Genom att anamma en livsstil där de borgerliga dygderna helt enkelt inverterades visade revoltörerna i själva verket hur formade de var av just den borgerliga kulturen. Bruket av snickarbyxor, snusnäsdukar och andra föregivet proletära attribut kunde bara understryka hur fjärrad 68-vänstern faktiskt var från en arbetarklass som visserligen odlade delvis andra ideal än borgerlighetens men för den skull inte i någon högre grad attraherades av revoltörernas infantilt utmanande fasoner.

1968 var antiborgerligt men på ett sätt som mest av allt anknöt till en inomborgerlig tradition av kulturradikalism och konventionsbrott. Bakom de vänsterradikala parollerna hade mycket av 68-vänstern alltid karaktären av föräldrafri fredagskväll i direktörsvillan.

Skillnaden var förstås att man den här gången inte ville acceptera existensen av en måndagsmorgon.

Generationsmotsättningar har varit

legio, och har utmynnat i att ungdomen efter en del upproriskt stök har övertagit föräldragenerationens positioner och ansvar. 1968 var något mer. Den engelske filosofen och kritikern Roger Scruton har beskrivit vänsterrevolten som riktad inte bara mot den aktuella föräldragenerationen utan mot själva existensen av föräldrar – dvs mot traditionen av ansvar och auktoritet över generationerna. 68-vänstern ville inte ersätta sina föräldrar och överta deras auktoritet, de ville upplösa auktoriteten som sådan och permanenta sin roll som ungdomliga revoltörer. Och det är detta ideal man, till skillnad från den politiska ideologin, har burit med sig in medelåldern och karriären och lyckats popularisera.

Att det är ett ideal revoltörerna själva ofta med skattretande tydlighet misslyckats att leva upp till hindrar inte att det kunnat saluföras i mer förförisk form till nya generationer, resulterande i en fortskridande urholkning av samhällsgemenskapen och avlegitimering av all auktoritet utom den paradoxala auktoritet sextioåttorna och deras efterapare själva besitter i kraft av att vara just antiauk-

toritära – som politiker och administratörer men också, och än viktigare, som opinionsbildare inom media, som reklamakare och kulturskapare.

Revolten som livsstil och ideal har skapat ett åsiktsklimat där förljugenhet och hyckleri grasserar. Journalister som själva är tunga makthavare poserar som outsiders och driver kampanjer mot enskilda tjänstemän och företagare som får representera "makten". Den tilltagande anarkin i skolan förklaras med otillräcklig "elevdemokrati", dvs lärarauktoriteten måste helt utrotas. Grupper som agerar politiskt genom att iscensätta dramatiska och inte sällan illegala aktioner uppmärksammas och romantiseras samtidigt som vanligt vardagspolitiskt arbete förhånas som hopplost gammaldags och töntigt. Konstnärer och reklamakare lever gott på att modigt "utmana" gårdagens estetiska, moraliska och religiösa tabun samtidigt som man underdånigt tjänar den politiska korrekthetens krav.

Det avvikande glorifieras, men bara så länge det viker av åt rätt håll.

Ren egoism

Under vänstervågens glansdagar sågs den individuella revolten som värdefull bara om den underordnades kollektivets goda. Efter vänsterideologins välförtjänta borttynande har revolten urartat till ren egoism, en ansvarslöshet som under namn av självförverkligande tar sig rätten att splittra familjer, svika förtroenden och förneka plikter – kort sagt, bryta var-

je band som gör individen till medborgare och äkta medmänniska. Vänsterrörelsens avideologiserade upproriskhet har gått i symbios med marknadskrafterna och blivit nihilistisk affärsidé, en säljteknik som exploaterar fascinationen för sex och våld för att kränga allt från träningskor till sportbilar.

Reklamens budskap till såväl underklassens ungdomar som till medelklassens höginkomsttagare är: du kan ha roligare än att bli vuxen.

Efter en något osäker start visade sig den politiska borgerligheten villig och kapabel att avvisa 68-vänsterns revolutionära politiska program. Däremot har borgerligheten haft mycket svårare att bjuda kulturellt motstånd. Demokratin, marknadsökonomi och äganderätten har försvarats någorlunda framgångsrikt men 68-vänsterns idealisering av revolten och demonisering av traditionsgrundad auktoritet har kommit att genomsyra såväl socialstatens maktutövning och opinionsbildning, som den kommersiella populärkulturen.

Revolt inifrån borgerligheten

1968 var trots allt en revolt *inifrån* borgerligheten; den appellerade kulturellt mer till borgerligt självhat och tvivel än till ett proletariet som för flertalet revoltörer aldrig kunde bli mer än en abstraktion. 68-vänstern och dess avkomma lever idag i hög-

önskelig välmåga. Den utgör den medelklass som administrerar socialstaten, dominerar den offentliga debat-

” 68-vänstern och dess avkomma lever idag i högönskelig välmåga. Den utgör den medelklass som administrerar socialstaten, dominerar den offentliga debatten och skapar kulturen – den fina för egen konsumtion och den populära för proletariatet. Den kan läsa stora delar av Svenska Dagbladet utan att hitta något att invända mot. ”

ten och skapar kulturen – den fina för egen konsumtion och den populära för proletariatet. Den kan läsa stora delar av Svenska Dagbladet utan att hitta något att invända mot.

Även om den röstar på s och v är den socialt och kulturellt en del av borgerligheten. Dess kulturella inflytande kan också avläsas inom moderaterna – det mest uttalat socialstatsfientliga och anti-68-profilerade borgerliga partiet.

Från att varit ett pragmatiskt socialkonservativt-marknadsliberalt parti

har moderaterna radikaliserats genom att tongivande kretsar i partiet fört fram en ideologiskt renodlad nyliberalism som alternativ till socialstaten. Den moraliskt neutrala och extremt individualistiska nyliberalismen opererar i hög grad på 68-vänsterns kulturella villkor: den ifrågasätter inte revoltens princip utan begär bara att revoltören skall kunna hävda sig på en fri marknad.

Vi behöver bara slå på någon reklamkanal en stund för att konstatera att den programmatiska och nihilistiska revolten kan vara lönsam.

När gamla 68:or bedyrar att de inte längre beundrar Maos kulturrevolution och inte heller betraktar all egendom som stöld finns det som regel ingen som helst anledning att mistro dem. Att de ändå är så påtagligt ovilliga att helt ta avstånd från sitt vänsterengagemang beror inte på att de innerst inne fortfarande är kommunister. Det är bara deras sätt att vara trogna mot upproret för upprorets skull; den ansvarslöshetens princip som säger dem att inget som kändes så bra och var så roligt skulle kunna vara annat än i grunden gott.

En borgerlighet som gör 1968 till enbart en fråga om moralisk skuld för totalitära och kollektivistiska ideologier kan möjligen klämma fram en och annan avbön för gamla synder men kommer inte att förstå hur 1968 lever vidare, inte minst inom borgerligheten själv.